

VẬN DỤNG TƯ TƯỞNG GIÁO DỤC CỦA CHỦ TỊCH HỒ CHÍ MINH VÀO VIỆC GIÁO DỤC Ý THỨC BẢO VỆ TỔ QUỐC TRONG GIẢNG DẠY MÔN GIÁO DỤC QUỐC PHÒNG TẠI TRƯỜNG ĐẠI HỌC CẦN THƠ

Trần Mộng Nghi
Đại học Cần Thơ

Tóm tắt: Bài báo tập trung phân tích cơ sở lý luận và thực tiễn của việc vận dụng tư tưởng giáo dục của Chủ tịch Hồ Chí Minh trong quá trình giảng dạy môn Giáo dục quốc phòng – an ninh tại Trường Đại học Cần Thơ, với trọng tâm là giáo dục ý thức bảo vệ Tổ quốc cho sinh viên. Từ việc khảo sát những nội dung cốt lõi trong tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục, quốc phòng toàn dân và xây dựng con người mới xã hội chủ nghĩa, bài báo làm rõ giá trị định hướng cho công tác giáo dục quốc phòng trong bối cảnh hiện nay. Đồng thời, bài viết phân tích thực trạng giảng dạy môn Giáo dục quốc phòng – an ninh tại Trường Đại học Cần Thơ, chỉ ra những điểm mạnh, hạn chế, cơ hội và thách thức. Trên cơ sở đó, đề xuất các giải pháp nhằm tăng cường hiệu quả giáo dục ý thức bảo vệ Tổ quốc cho sinh viên, góp phần hình thành thế hệ trí thức trẻ vừa có tri thức chuyên môn, vừa có bản lĩnh chính trị – tinh thần trách nhiệm công dân đối với sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Bài báo cũng đối chiếu với một số quan điểm quốc tế về giáo dục công dân, an ninh và quốc phòng để làm phong phú thêm cơ sở lý luận và gợi mở cách tiếp cận hiện đại cho giảng dạy tại các trường đại học Việt Nam.

Từ khóa: Tư tưởng Hồ Chí Minh; giáo dục quốc phòng; ý thức bảo vệ Tổ quốc; sinh viên; Trường Đại học Cần Thơ

APPLYING PRESIDENT HO CHI MINH'S EDUCATIONAL THOUGHT TO FOSTERING NATIONAL DEFENSE AWARENESS IN THE TEACHING OF NATIONAL DEFENSE EDUCATION AT CAN THO UNIVERSITY

Tran Mong Nghi
Can Tho University

Abstract: This article explores the theoretical foundations and practical implications of applying President Ho Chi Minh's educational thought to the teaching of National Defense and Security Education at Can Tho University, with a particular focus on fostering students' awareness of national defense. By examining the core elements of Ho Chi Minh's educational philosophy—such as lifelong learning, patriotism, comprehensive human development, and the concept of people's national defense—the study highlights the guiding values for defense education in today's context. The paper also analyzes the current state of National Defense and Security Education at Can Tho University, pointing out strengths, limitations, opportunities, and challenges. Based on this analysis, it proposes solutions to enhance the effectiveness of instilling national defense consciousness in students, thereby contributing to the development of a young intellectual generation with both professional expertise and civic responsibility. Furthermore, the article draws on selected international perspectives on civic and security education, enriching the theoretical framework and offering modern approaches for teaching at Vietnamese universities.

Keywords: Ho Chi Minh's educational thought; national defense education; national defense consciousness; students; Can Tho University

Nhận bài: 18/07/2025

Phản biện: 18/08/2025

Duyệt đăng: 23/08/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong bối cảnh toàn cầu hóa và hội nhập quốc tế sâu rộng, giáo dục quốc phòng – an ninh tại các trường đại học Việt Nam ngày càng khẳng định vai trò quan trọng, không chỉ trang bị kiến thức và kỹ năng quân sự cơ bản mà còn bồi dưỡng ý thức công dân, tinh thần trách nhiệm xã hội và lòng yêu nước cho sinh viên. Trước sự đan xen của các thách thức an ninh truyền thống và phi truyền thống, thế hệ trí thức trẻ cần được chuẩn bị vững vàng về bản lĩnh chính trị, tri thức chuyên ngành và ý thức bảo vệ Tổ quốc.

Tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục và quốc phòng là nền tảng lý luận quan trọng cho quá trình này. Người luôn nhấn mạnh mối quan hệ giữa “học để làm người” và “học để phụng sự Tổ quốc, phục vụ nhân dân”, đồng thời khẳng định quan

điểm “toàn dân đánh giặc”, trong đó thanh niên, sinh viên giữ vai trò nòng cốt. Vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh trong giảng dạy môn Giáo dục quốc phòng – an ninh không chỉ nâng cao chất lượng học tập mà còn trực tiếp bồi dưỡng ý thức bảo vệ Tổ quốc cho sinh viên.

Trường Đại học Cần Thơ – trung tâm đào tạo, nghiên cứu khoa học lớn của Đồng bằng sông Cửu Long – đảm nhận trách nhiệm giáo dục hàng chục nghìn sinh viên đa ngành mỗi năm. Công tác giáo dục quốc phòng – an ninh tại đây có ảnh hưởng lớn đến sự hình thành nhân cách, bản lĩnh và trách nhiệm công dân của trí thức trẻ khu vực Tây Nam Bộ. Tuy đã có nhiều đổi mới tích cực, thực tiễn giảng dạy vẫn còn hạn chế: mức độ hứng thú của sinh viên chưa đồng đều, phương pháp giảng dạy

còn thiên về lý thuyết, việc vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh chưa thực sự hệ thống và sâu sắc.

Bài báo tập trung phân tích cơ sở lý luận, khảo sát thực trạng giảng dạy tại Trường Đại học Cần Thơ và đề xuất các giải pháp thiết thực nhằm tăng cường vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh, góp phần nâng cao hiệu quả giáo dục quốc phòng – an ninh trong bối cảnh mới.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Cơ sở lý luận của tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục và ý thức bảo vệ Tổ quốc trong bối cảnh hiện nay

2.1.1. Tư tưởng Hồ Chí Minh về vai trò của giáo dục trong sự nghiệp cách mạng

Hồ Chí Minh luôn coi giáo dục là nền tảng của sự nghiệp cách mạng, là yếu tố quyết định để xây dựng con người và xã hội mới. Người khẳng định “Một dân tộc dốt là một dân tộc yếu”, nhấn mạnh giáo dục không chỉ truyền thụ tri thức mà còn nâng cao dân trí, bồi dưỡng nhân lực, đào tạo nhân tài phục vụ mục tiêu độc lập dân tộc và phát triển đất nước. Giáo dục theo Người phải toàn diện, kết hợp giữa tri thức và đạo đức: “Có tài mà không có đức là vô dụng, có đức mà không có tài thì làm việc gì cũng khó”. Quan điểm này đặc biệt quan trọng khi vận dụng vào giáo dục quốc phòng – an ninh, nơi vừa rèn kỹ năng, kiến thức quân sự vừa hình thành nhân cách và trách nhiệm công dân. Trong bối cảnh toàn cầu hóa, giáo dục đại học cần phát triển những công dân toàn diện, gắn kết lý tưởng truyền thống với yêu cầu hiện đại.

2.1.2. Tư tưởng Hồ Chí Minh về xây dựng ý thức bảo vệ Tổ quốc và quốc phòng toàn dân

Trong tư tưởng Hồ Chí Minh, độc lập dân tộc và bảo vệ Tổ quốc là nhiệm vụ tối thượng. Người khẳng định “Không có gì quý hơn độc lập, tự do” và xây dựng tư tưởng “toàn dân đánh giặc”: mỗi người dân là một chiến sĩ, mỗi làng xóm là một pháo đài. Ý thức bảo vệ Tổ quốc phải được bồi dưỡng từ sớm thông qua giáo dục, đặc biệt với thế hệ trẻ – lực lượng nòng cốt trong xây dựng và bảo vệ đất nước. Sinh viên, với tri thức và tinh thần xung kích, cần được giáo dục ý chí kiên cường, trách nhiệm xã hội và bản lĩnh chính trị. Trong bối cảnh hiện đại, tư tưởng quốc phòng toàn dân mở rộng ra cả ứng phó với các thách thức phi truyền thống như biến đổi khí hậu, dịch bệnh, an ninh mạng. Điều này khẳng định tính thời sự và giá trị bền vững của tư tưởng Hồ Chí Minh đối với giáo dục quốc phòng – an ninh.

2.1.3. Ý nghĩa vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh đối với giáo dục quốc phòng – an ninh trong bối cảnh hiện nay

Vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh vào giảng dạy giáo dục quốc phòng – an ninh mang lại ý nghĩa lý luận và thực tiễn to lớn. Trước hết, đây là nền tảng tư tưởng để xây dựng chương trình, nội dung, phương pháp giảng dạy gắn tri thức với đạo đức, lý luận với thực tiễn. Thứ hai, việc vận dụng tạo cầu nối giữa truyền thống và hiện đại, giúp giáo dục quốc phòng – an ninh giữ được bản sắc dân tộc mà vẫn hòa nhập với xu thế quốc tế. Thứ ba, điều này trực tiếp góp phần hình thành thể hệ sinh viên toàn diện: có tri thức, có kỹ năng nghề nghiệp, có ý thức bảo vệ Tổ quốc và tinh thần trách nhiệm công dân. Cuối cùng, việc khẳng định giá trị của tư tưởng Hồ Chí Minh giúp củng cố niềm tin, lý tưởng cách mạng trong sinh viên, thúc đẩy họ học tập, rèn luyện và cống hiến cho sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa.

2.2. Thực tiễn vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh trong giảng dạy môn Giáo dục quốc phòng – an ninh tại Trường Đại học Cần Thơ

2.2.1. Khái quát tình hình giảng dạy môn Giáo dục quốc phòng – an ninh tại Trường Đại học Cần Thơ

Môn Giáo dục quốc phòng – an ninh (GDQP-AN) được triển khai tại Trường Đại học Cần Thơ theo quy định của Bộ Giáo dục và Đào tạo và Bộ Quốc phòng. Đây là học phần bắt buộc đối với tất cả sinh viên chính quy, với khối lượng từ 8–12 tín chỉ, bao gồm cả lý thuyết, thực hành và huấn luyện quân sự. Nội dung giảng dạy tập trung vào những kiến thức cơ bản về đường lối quốc phòng toàn dân, an ninh nhân dân, nghệ thuật quân sự Việt Nam, kỹ năng quân sự phổ thông, và đặc biệt là ý thức, trách nhiệm bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới.

Đại học Cần Thơ đã thành lập Trung tâm Giáo dục quốc phòng – an ninh từ sớm, nhằm đáp ứng nhu cầu đào tạo tập trung, chuyên biệt cho hàng chục nghìn sinh viên hằng năm của toàn trường và một số trường trong khu vực Đồng bằng sông Cửu Long. Trung tâm được đầu tư cơ sở vật chất khá hiện đại, với thao trường, bãi tập, hệ thống mô phỏng huấn luyện, phòng học chuyên dụng. Đội ngũ giảng viên chủ yếu là sĩ quan quân đội biệt phái, kết hợp với các cán bộ cơ hữu của trường, có trình độ chuyên môn vững, nhiều người được đào tạo bài bản tại các học viện quân sự.

Trong quá trình giảng dạy, nội dung GDQP-AN tại Đại học Cần Thơ luôn gắn với chủ trương, đường lối của Đảng và tư tưởng Hồ Chí Minh

về quốc phòng toàn dân. Tuy nhiên, mức độ vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh vào từng bài giảng, từng hoạt động cụ thể còn phụ thuộc nhiều vào năng lực sư phạm, phương pháp giảng dạy của từng giảng viên. Điều này dẫn đến sự khác biệt nhất định về hiệu quả giáo dục ý thức bảo vệ Tổ quốc trong sinh viên.

2.2.2. Những kết quả đạt được trong việc vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh

Có thể thấy rằng giảng dạy GDQP-AN ở Trường Đại học Cần Thơ đã góp phần bồi dưỡng tinh thần yêu nước và ý thức trách nhiệm công dân cho sinh viên. Các bài học về truyền thống dựng nước và giữ nước, về tư tưởng Hồ Chí Minh “không có gì quý hơn độc lập tự do”, đã được giảng viên vận dụng để giáo dục sinh viên lòng tự hào dân tộc, niềm tin vào sự nghiệp cách mạng. Nhiều sinh viên sau khi hoàn thành học phần GDQP-AN bày tỏ nhận thức sâu sắc hơn về trách nhiệm của mình đối với đất nước, coi trọng nghĩa vụ bảo vệ Tổ quốc gắn liền với sự nghiệp học tập và công tác trong tương lai.

Ngoài ra, hoạt động giảng dạy đã chú trọng kết hợp lý thuyết với thực hành, gắn học tập với rèn luyện. Trên thao trường, sinh viên được trải nghiệm các nội dung huấn luyện quân sự cơ bản, từ đó thấy rõ hơn vai trò của mình trong thế trận quốc phòng toàn dân. Những trải nghiệm thực tiễn này được đặt trong bối cảnh tư tưởng Hồ Chí Minh về “mỗi người dân là một chiến sĩ”, qua đó góp phần hình thành ý thức trách nhiệm và tinh thần sẵn sàng.

Hơn nữa, một số giảng viên đã có sáng kiến lồng ghép tư tưởng Hồ Chí Minh trong các bài giảng về nghệ thuật quân sự, an ninh chính trị và bảo vệ Tổ quốc. Ví dụ, khi phân tích chiến thắng Điện Biên Phủ, giảng viên không chỉ nhấn mạnh yếu tố quân sự, mà còn dẫn lại lời dạy của Hồ Chí Minh về sức mạnh đoàn kết toàn dân, qua đó gợi mở cho sinh viên cách nhìn toàn diện về vai trò của nhân dân trong bảo vệ Tổ quốc. Điều này tạo hiệu ứng tích cực trong việc nâng cao nhận thức và hứng thú học tập của sinh viên.

Bên cạnh đó, nhà trường cũng đã tổ chức các hoạt động ngoại khóa, tọa đàm, hội thảo về tư tưởng Hồ Chí Minh và trách nhiệm bảo vệ Tổ quốc, giúp sinh viên có thêm kênh tiếp nhận ngoài giờ học chính khóa. Những hoạt động này, dù còn hạn chế về quy mô, nhưng đã mở ra hướng tiếp cận mới, đa dạng hóa hình thức vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh trong giáo dục quốc phòng.

2.2.3. Hạn chế, khó khăn và nguyên nhân

Bên cạnh những kết quả đạt được, việc vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh trong giảng dạy GDQP-AN ở Trường Đại học Cần Thơ vẫn còn bộc lộ một số hạn chế.

Thứ nhất, nhiều bài giảng vẫn thiên về truyền thụ kiến thức, ít khuyến khích sinh viên tư duy độc lập và liên hệ thực tiễn. Việc vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh đôi khi mang tính minh họa, chưa được khai thác như một hệ thống lý luận có khả năng dẫn dắt, định hướng.

Thứ hai, sự quan tâm, hứng thú của sinh viên đối với môn học còn chưa cao. Một bộ phận sinh viên cho rằng GDQP-AN chỉ là môn phụ, thiên về rèn luyện quân sự, chưa thấy rõ mối liên hệ giữa môn học với sự phát triển nghề nghiệp và trách nhiệm xã hội. Điều này ảnh hưởng đến hiệu quả giáo dục ý thức bảo vệ Tổ quốc.

Thứ ba, đội ngũ giảng viên tuy có chuyên môn quân sự vững vàng nhưng không phải ai cũng am hiểu sâu về tư tưởng Hồ Chí Minh và phương pháp sư phạm hiện đại. Do đó, việc lồng ghép tư tưởng Hồ Chí Minh vào giảng dạy đôi khi còn máy móc, thiếu sáng tạo.

Nguyên nhân của những hạn chế này đến từ nhiều yếu tố. Về khách quan, chương trình GDQP-AN ở bậc đại học hiện nay còn khá nặng về lý thuyết và huấn luyện kỹ thuật quân sự, trong khi phần giáo dục ý thức, trách nhiệm công dân chưa được đầu tư thỏa đáng. Về chủ quan, một số giảng viên chưa thực sự chú trọng đến đổi mới phương pháp giảng dạy, còn phụ thuộc nhiều vào giáo án truyền thống. Bên cạnh đó, sinh viên chịu tác động mạnh từ xu thế hội nhập, thường quan tâm nhiều đến tri thức chuyên ngành và cơ hội nghề nghiệp, trong khi vấn đề ý thức bảo vệ Tổ quốc đôi khi chưa được đặt đúng vị trí trong suy nghĩ của họ.

Những khó khăn này đòi hỏi phải có các giải pháp đồng bộ, vừa nâng cao năng lực giảng dạy của giảng viên, vừa tạo môi trường học tập tích cực, khơi gợi tinh thần trách nhiệm công dân ở sinh viên.

2.3. Giải pháp tăng cường vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh nhằm nâng cao hiệu quả giáo dục ý thức bảo vệ Tổ quốc cho sinh viên Trường Đại học Cần Thơ

Để khắc phục những hạn chế hiện nay và phát huy tối đa giá trị tư tưởng Hồ Chí Minh trong giảng dạy Giáo dục quốc phòng – an ninh (GDQP-AN), cần triển khai một số giải pháp đồng bộ và thực tiễn.

Thứ nhất, đổi mới nội dung giảng dạy theo hướng gắn lý luận với thực tiễn. Chương trình GDQP-AN phải được bổ sung những luận điểm cốt lõi trong tư tưởng Hồ Chí Minh như “Không có gì quý hơn độc lập, tự do”, “Chiến tranh nhân dân, toàn dân đánh giặc”, “Dân ta phải biết sử ta”. Các chuyên đề không chỉ phân tích ý nghĩa lý luận mà còn gắn với những vấn đề thực tiễn như bảo vệ biên giới Tây Nam, an ninh biển đảo, hay ứng phó biến đổi khí hậu ở Đồng bằng sông Cửu Long – những thách thức an ninh phi truyền thống gắn liền với đời sống hiện nay.

Thứ hai, đổi mới phương pháp giảng dạy, phát huy tính tích cực của sinh viên. Thay vì chỉ truyền đạt một chiều, giảng viên cần tạo cơ hội để sinh viên chủ động nghiên cứu, thảo luận và phản biện. Các phương pháp như dạy học tình huống, học qua trải nghiệm, mô phỏng chiến lược phòng thủ hay thảo luận nhóm về tư tưởng Hồ Chí Minh trong bối cảnh an ninh hiện đại sẽ khơi dậy hứng thú học tập, đồng thời rèn luyện năng lực tư duy độc lập và kỹ năng thực tiễn.

Thứ ba, nâng cao năng lực đội ngũ giảng viên. Giảng viên GDQP-AN cần được bồi dưỡng toàn diện cả về tri thức quân sự, tư tưởng Hồ Chí Minh, phương pháp sư phạm hiện đại và kỹ năng công nghệ số. Nhà trường nên tổ chức tập huấn chuyên đề, khuyến khích nghiên cứu khoa học, biên soạn tài liệu và tăng cường phối hợp giữa giảng viên quân sự với giảng viên khoa học xã hội – nhân văn để tạo sự gắn kết giữa giáo dục chính trị và huấn luyện quốc phòng.

Thứ tư, xây dựng môi trường học tập giàu trải nghiệm. Trung tâm GDQP-AN nên tổ chức các hoạt động ngoại khóa như tọa đàm, hội thảo, diễn

đàn thanh niên về bảo vệ Tổ quốc, tham quan di tích lịch sử, gặp gỡ nhân chứng cách mạng. Đây là hình thức giáo dục giàu cảm xúc, giúp sinh viên thấm nhuần giá trị tư tưởng Hồ Chí Minh trong thực tiễn lịch sử và cuộc sống.

Thứ năm, đa dạng hóa hình thức đánh giá. Bên cạnh thi lý thuyết, cần kết hợp báo cáo chuyên đề, tiểu luận, thuyết trình nhóm để sinh viên phát huy khả năng nghiên cứu, sáng tạo và gắn kết bài học với thực tiễn.

Nếu triển khai đồng bộ, các giải pháp này sẽ góp phần khẳng định giá trị bền vững của tư tưởng Hồ Chí Minh, nâng cao ý thức bảo vệ Tổ quốc cho sinh viên, đồng thời phù hợp với chủ trương đổi mới giáo dục và yêu cầu xây dựng nền quốc phòng toàn dân trong thời kỳ hội nhập.

III. KẾT LUẬN

Vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh trong giảng dạy môn Giáo dục quốc phòng – an ninh tại Trường Đại học Cần Thơ có ý nghĩa quan trọng trong việc bồi dưỡng tinh thần yêu nước, trách nhiệm công dân và ý thức bảo vệ Tổ quốc cho sinh viên. Tư tưởng của Người về giáo dục toàn diện, về quốc phòng toàn dân và về vai trò xung kích của thanh niên là cơ sở định hướng vững chắc cho công tác này. Thực tiễn giảng dạy tại Trường Đại học Cần Thơ cho thấy nhiều kết quả tích cực nhưng cũng còn tồn tại hạn chế về phương pháp, nội dung và sự quan tâm của sinh viên. Việc đổi mới chương trình, phát triển đội ngũ giảng viên, mở rộng môi trường học tập và tăng cường phối hợp xã hội sẽ góp phần phát huy giá trị bền vững của tư tưởng Hồ Chí Minh, hình thành thế hệ sinh viên toàn diện trong thời kỳ hội nhập.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ Giáo dục và Đào tạo. (2020). Giáo trình Giáo dục quốc phòng và an ninh. Hà Nội: NXB Giáo dục Việt Nam.
2. Đảng Cộng sản Việt Nam. (2013). Nghị quyết số 29-NQ/TW về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo. Hà Nội.
3. Hồ Chí Minh. (2011). Hồ Chí Minh Toàn tập (Tập 4, 5, 8, 10). Hà Nội: NXB Chính trị quốc gia Sự thật.
4. Nguyễn Mạnh Hùng. (2018). Tư tưởng Hồ Chí Minh về quốc phòng toàn dân và an ninh nhân dân. Tạp chí Quốc phòng toàn dân, (9), 45–50.
5. Phạm Hồng Chương. (2020). Giáo dục quốc phòng – an ninh trong các trường đại học hiện nay: Thực trạng và giải pháp. Tạp chí Giáo dục Lý luận, (319), 12–18.
6. Trần Văn Bính. (2016). Vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh trong giáo dục đạo đức cách mạng cho thanh niên hiện nay. Hà Nội: NXB Chính trị quốc gia.
7. Trường Đại học Cần Thơ. (2022). Báo cáo tổng kết công tác giáo dục quốc phòng – an ninh. Cần Thơ.